

HUMANISTISCHE PERSDIENST

BLEYENBURGSTRAAT 1, UTRECHT

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

VERSCHEIJNT PERIODIEK - ABONNEMENTSPRIJS fl. 3.- PER JAAR

Bij publicatie van gegevens, welke de Persdienst uit andere bladen heeft overgenomen, dient de oorspronkelijke bron te worden vermeld. — Postgiro No 304960 t.n.v. HUMANISTISCH VERBOND te UTRECHT — Telefoon K 3400-10163

18 November 1953

2e Jaargang Nr. 16

VERSLAG VAN DE DOOR DE GEMEENSCHAP VOORBURG-RIJSWIJK GEHOUDEN BIJeenKOMST VAN 12 NOVEMBER 1953.

Bezwaren tegen het Humanistisch Verbond.

Sprekers: Dr. P.C.F. Pauwels O.P., Pater Dominicaan uit Zwolle.
Ds. W. Nijenhuis, Ned. Herv. predikant te 's Gravenhage.
Mr. H.B.J. Waslander, 2e voorzitter van het H.V. uit Amsterdam.

De bijeenkomst werd gehouden te Rijswijk in Kuys Witsenburg.

=====

In zijn openingswoord zegt de voorzitter van de plaatselijke gemeenschap, de Heer A.J. van der Kooy, dat na de oorlog het geestelijke klimaat in Nederland door het H.V. werd beïnvloed en dat het sindsdien de meest besproken organisatie in Nederland is. Van kerkelijke zijde is de belangstelling voor het H.V. groot en omvattend; het H.V. ontmoet zowel waardering als bestrijding. Hoe de waardering of de bestrijding ook mag zijn, kenmerk is wel het misverstand, dat zeker niet alleen aan kerkelijke zijde bestaat, omtrent opvattingen en doelstellingen. Uit het rumoer van de strijd is alleen groter misverstand en geen wederzijds begrip te verwachten. Een vereiste voor een groter begrip voor elkaar is, dat men naar elkaar luistert en dat zodoende wordt bijgedragen tot een bewust geestelijk leven in Nederland.

Ds. Nijenhuis, die als eerste der sprekers het woord voert, zegt dat men in de netelige politieke situatie en in de huidige ernstige cultuurcrisis, eerst moet trachten elkaar te kennen alvorens bezwaren uit te spreken. Men mag de solidariteit niet te kort doen. Aan de hand van de beginselverklaring van het H.V. brengt hij nu puntsgewijze zijn bezwaren naar voren.

1. Men moet onderscheid maken tussen het H.V. en het humanisme. Deze twee begrippen dekken elkaar niet. Men kent nl. ook Prot. en Kath. humanisten. Eist de cultuursituatie niet een samengaan van alle humanisten? Of is het buitenkerkelijk zijn belangrijker dan het humanist zijn? Is dit een gevolg van de verhoogde kerkelijke activiteit?
2. Het feit, dat in de beginselverklaring gesproken wordt van een niet-persoonlijke godheid vindt hij niet zo'n bezwaar. Meer bezwaar heeft hij er tegen, dat het H.V. een wereld- en levensbeschouwing wil zijn. Het Reform. Christendom is dat niet. Dit is een geloof, dat niet uitgaat van een persoonlijke godheid, maar dat een antwoord is op de openbaring in Christus. God past in geen enkele wereld- en levensbeschouwing. God past ook geen hoeksteen daarvan. Met de

werkhypothese te zijn" is spreker het eens. De wetenschap is afgestapt van wereldbeelden. Het H.V. is hoogmoedig deze te willen omvatten.

3. Bezwaar tegen de eenzaamheid van de mens. De mens die zichzelf zoekt is niet de werkelijke mens. Werkelijk mens-zijn is zijn met God. Het Humanisme denkt te gering van de mens.
4. In het humanisme wordt de gebrokenheid van het mensbestaan ontkend. Zonde en schuldbesef ontbreken. Wat deze werkelijkheden zijn wordt men pas gewaar bij vergeving ervan.
5. Het Humanistisch Verbond wil het geestelijke centrum zijn voor de onkerkelijken en wil het nihilisme tegengaan. Het wil daarbij de plaats van de kerken innemen. Spreker vraagt zich af hoe het H.V. dit wil. Bij hem komen namelijk direct enige vragen op, bijvoorbeeld over de roeping van het H.V., gehoorzaamheid aan wie? lijden, strijd?
6. Men moet niet de illusie koesteren, dat de grote meerderheid der onkerkelijken er behoefte aan zou hebben zich een beeld van de werkelijkheid te vormen. Alleen van intellectuelen die hun vertrouwen in de rede nog niet verloren hebben mag men zulks verwachten. Het H.V. mag niet de pretentie doen gelden met zijn 6.000 leden (later gerectificeerd door onze voorzitter) 1½ miljoen buitenkerkelijken tot geestelijk tehuis te dienen.

In zijn slotwoorden zegt de spreker er tegen te zijn, dat de kerken zich bijv. van staatsmacht zouden bedienen om het H.V. tegen te werken. Wij leven niet in een Chr. wereld of Chr. staat, wij moeten er mee rekening houden dat er andersdenkenden naast ons leven. Op geestelijk gebied kunnen wij het met elkaar oneens zijn en elkaar bestrijden. op practisch terrein moeten wij samenwerken.

Pater Pauwels zal vanavond niet spreken over hetgeen het H.V. wilde doen; hiertegen voornamelijk was het geschrevene in de diverse bladen gericht.

De mens moet zich zo volledig mogelijk ontwikkelen. Katholiek zijn wil zeggen tegelijk mens zijn en kind van God. Het geloof geeft het zondebesef (= menselijke beperktheid). Het geloof geeft ook de overtuiging dat de mens voor God, voor iets hogers bestemd is. Wanneer men dit niet aanvaardt, doet men volgens dit geloof de werkelijkheid geweld aan.

Volgens het concilie van 1870 zijn bewijzen voor een bestaan van God mogelijk, ook zonder geloof. De positieve godsgedachte ligt binnen de lijn van het menselijke denken. Zijn mensen die niet tot God komen de naam van humanist waard?

De mens kan het mysterie van het leven altijd zo ervaren dat dit ons brengt tot het besef dat verstand begrensd is. Spreker onderscheidt twee soorten humanisten: de open humanist die het mysterie van het leven begrijpt en de gesloten humanist die niet verder gaat dan "ik weet wat ik weet en begrijp alleen wat ik begrijp". Deze laatste soort staat het verst en begrijp wordt deze een besloten humanist. Wanneer de groep zijn werk wil uitstrekken tot niet-leden, dan zeggen wij dat deze mensen er op zouden kunnen verliezen als hun open humanisme wordt afgesloten. De R.K. kunnen eigenlijk alleen iets doen voor de eigen groep, hetgeen een clericale schuld kan zijn.

Men kan van elkaar leren, maar men kan feiten en beginselen niet verdoezelen.

Mr. Waslander.

Het H.V. meent een stem te kunnen laten horen die door niet zo weinigen buiten de leden in belangrijke mate wordt gewaardeerd. Het H.V. richt zich veelal tot mensen die alleen maar iets verloren hebben. Het H.V. poogt te zijn een waarachtig levensfundament. "Zonder uit te gaan van een persoonlijk God". Wat zonder dit begrip niet duidelijk was wordt ermee niet duidelijker. Wij voor ons moeten verklaren geen andere kennis van de werkelijkheid te kennen dan door

de rede. Spreker komt dan tot de begrippen religieus en niet-religieus humanist.

Moet het H.V. zich beperken tot de eigen leden? De democratie houdt tenslotte ook in het risico om van mening te veranderen. Het H.V. pretendeert dat iedereen die dat wenst contact met een geestelijk raadsman moet kunnen hebben.

Er bestaat een tekort wanneer de mens niet aan de diepste levensvragen toekomt. De mens kan niet beter doen dan diep in zichzelf graven. Onze opvatting kan niet beter worden getypeerd dan humanistisch, zonder dit woord te willen monopoliseren.

Wat betreft de zinsnede "Humanisme als levens- en wereldbeschouwing" - afgrenzing tegenover o.a. het Christendom - mogelijk zou men beter kunnen spreken over levensopvatting of -overtuiging. Men kan het H.V. niet verwijten dat de term levens- en wereldbeschouwing menselijke overmoed is, integendeel, modern Humanisme is gekenmerkt door zijn pogen om op grond van de menselijke vermogens tot een levens-overtuiging te komen. Het H.V. ziet geen andere mogelijkheid om de werkelijkheid te benaderen dan met menselijke middelen. Ook godsdienstig denken kan door ons niet anders worden gezien dan denken vanuit de mens. Wij erkennen voor een keuze te zijn geplaatst, ook wij zien de verantwoordelijkheid centraal. Ook voor de humanist is de idee van de verantwoordelijkheid zeer werkelijk, al kan dit niet worden uitgelegd als het geven van een antwoord aan Hem die daartoe heeft geroepen.

Zou het persé uitgesloten zijn om zinvol voor de humanist te spreken over zonde? Zou de humanist ook niet de gebrokenheid van het menselijk bestaan kennen? Als wij voelen hoe moeilijk bijvoorbeeld het probleem over oorlog en bewapening is, en spreken over een tragische keuze, zijn wij dan zo ver af van "zonde" in Chr. zin? Ook de Humanist kan doorstoten tot dezelfde diepste levensvragen. Bescheidenheid is echter ook een kenmerk van het Humanisme.

Na de pauze krijgen de drie sprekers nog even de gelegenheid een korte repliek te geven.

Voor Ds. Nijenhuis is het moeilijk er iets bij te denken, wanneer door humanisten gesproken wordt over "Beeld van de werkelijkheid", "bestaan" van persoonlijk God, "open humanist", "iets" noemt men God. Hierop valt niet te bouwen. Het zijn van God is van een gans andere orde. De waarde van God voor hem ligt in zijn ontmoeting met God, in de ik-gij verhouding. Tegenover een levensbeschouwing stelt spreker zijn Christelijk geloof, dat niet bedoelt te zijn een opbouwen van een systeem, maar een ervaring "van een mens die naast mij komt te staan en die mij zegt: "volgt mij". Spreker is het met Waslander eens, dat als iemand een raadsman van het H.V. verlangt, hij die moet krijgen. Hij hoopt, dat het uitspreken van zijn bezwaren tegen het H.V. niet tekort doet aan solidariteit om samen te werken in praktische problemen.

Dr. Pauwels zegt, dat Mr. Waslander zijn bezwaren niet heeft kunnen wegnemen. Wanneer het H.V. iets probeert zuiver te stellen, offert men ook de godsidee op, hetgeen een verlies van iets waarde-vols is. Moet daarom het Hum. in een kooi opgesloten worden? Het is iets anders individuele gevallen toe te staan, dan het H.V. als zodanig gelijk te stellen met de kerken.

Verder had spreker gaarne gehoord, dat men in Hum. kringen zou worstelen met het probleem van de godsgedachte.

Mr. Waslander zegt, dat het Hum. tegenover de ik-gij verhouding van de Prot. de ik-het verhouding stelt. Deze houding kan voor sommigen heenwijzen naar een religieus besef.

Legt de humanist werkelijk zo de nadruk op het zuiver stellen? Wanneer de humanist doet zoals hij doet is dit alleen een pogen om zuiver te stellen. Voor zover hij dan ruimte wil laten aan een gods-begrip, is dit voor hem nog geen reden dit te vereenzelvigen met het Chr. gods-begrip.

Het op één lijn stellen van het H.V. met de kerken is noch voor Dr. Pauwels, noch voor Ds. Nijenhuis, noch voor het H.V. te aanvaarden. De kerken menen, dat zij de waarheid het meest benaderen; het H.V. acht zijn benadering weer beter dan de kerkelijke. In het leven van de humanisme dus de functie die het geloof voor de